

Assaig | David Castillo

Susan Sontag és evocada pel seu fill

JORDI GARCIA

Quan s'acaba el futur

Al llarg de la seva llarga trajectòria com a escriptora, Susan Sontag (1933-2004) va deixar diversos testimonis de la seva lluita contra la malaltia que la va atacar tres vegades. El més recordat és segurament *La malaltia com a metàfora*, on s'interrogava a partir del càncer de mama que la va mutilar a la dècada dels setanta. Més tard, als noranta patiria un greu sarcoma uterí, que superaria. Finalment va ser la leucèmia la que la va eliminar.

Sontag ha sigut una de les intel·lectuals crítiques més incisives de l'últim terç del segle XX. Va lluitar contra la guerra i fins i tot va participar en una protesta contra el setge de Sarajevo, on es va instal·lar durant el conflicte. Amb la mateixa tenacitat es va enfrontar a la malaltia, assumint que la defensa principal l'havia de dur ella mateixa, per davant de la competència mèdica.

Com una forma de llegat o com una oració funerària, el seu fill, David Rieff (1952) ens ofereix el tes-

timoni d'aquesta última batalla mentre traça un emocionant retrat de la seva mare. Rieff no és un nouvingut al territori de les lletres. Es tracta d'un dels periodistes més prestigiosos d'Amèrica. Al nostre país s'han publicat *Matadero*, *Camino de Miami*, *A punta de pistola: sueños democráticos e intervenciones armadas*, *Una cama para una noche: el humanitarismo en crisis* i *Crímenes de guerra: lo que debemos saber*. Un corpus que desplega un pacifisme racional. Amb la

En un mar de mort

David Rieff
Traducció: Josefina Caball
La Magrana - Debate
Barcelona, 2008
Preu: 18 euros
Pàgines: 144

David Rieff, fill de la novel·lista i intel·lectual Susan Sontag, fa un emocionat homenatge a la seva mare arran de l'última batalla que l'escriptora va lliurar contra el càncer. Testimoni lúcid i biogràfic sobre la malaltia des de la creació. Excel·lent

1 2 3 4 5

prosa efectiva dels seus llibres, Rieff evoca la figura de la mare: l'obstinació però també el pessimisme en els moments crítics. Avalua, així mateix, els tractaments i la didàctica de la malaltia que arriba als malalts a través de pamflets explicatius, que desorienten i castiguen més que informen el pacient.

En un mar de mort és una narració serena sobre una batalla, una manera de continuar amb la mare sense cedir a la desesperació però evitant obviar-la. El llibre és alhora una reflexió profunda sobre la frontera entra la vida i la mort, una mirada a la seva mare i la tàctica de guanyar temps per deixar més obra, per dur més projectes a port. En aquest sentit és profundament optimista perquè, tot i les dificultats, Sontag va morir com va viure, amb la cara alta. I en pau.

Resulta impossible no commoure's quan Rieff assisteix perplex al que és el final de la mare, que es resisteix sense rendir-se. També el reconeixement a la tasca d'un metge, que no pot evitar la mort de Sontag però que la salva de la bogeria cap on estava condemnada. Impotència, esperances perdudes i fins i tot la paràlització de Rieff quan s'adona que ha de continuar impassible en una batalla on ja no es pot recuperar terreny. Confessional, intimista i sincer, *En un mar de mort* és un testimoni excepcional en la línia del que Philip Roth va fer al seu pare a *Patrimoni*, una història verdadera. No hi ha havia una millor manera d'acomodar Susan Sontag, amb una oració laica, un bocí de futur quan el futur ja no existeix. Un llibre biogràfic que sobreviurà.*

ANIMUS MOLESTANDI

Vasos comunicants

PATRÍCIA GABANCHO

L'amic Josep-Anton Fernández ha fet una operació insòlita: passar la cultura catalana pel sedàs de l'aparell crític, conceptual i de referents que opera arreu, com si la mirés un extraterrestre. El resultat és *el preu de ser catalans* formulat en llenguatge acadèmic, és a dir, irrefutable. Passar de l'anècdota a la categoria, de l'observació a la ciència, de la ironia a la ironia sagnant. Estic parlant d'*El malestar de la cultura catalana*, un llibre seriós i revelador, que va elaborar lentament, minuciosament, mentre feia de professor en una Universitat de Londres. Fernández comparteix

lucidesa amb J.A. Resina, situat a Stanford: tots dos projecten una capacitat analítica basada en el fet de dir les coses sense embuts, és a dir, sense assumir els tòpics amb què es disfressa la realitat a Catalunya. Alguna cosa hi deu fer la distància física.

El cas és que Fernández posa la nostra cultura en l'òrbita postmoderna i li adjudica els problemes que això crea arreu, amb un afegit: la posició subordinada en relació amb la cultura espanyola, que és la que colonitza el mercat i que la sotmet a la pressió política pròpia d'un projecte d'homogeneïtzació. Tan clar com això.

El tema és, doncs, de disputa per l'hegemonia, en el benentès que hegemonia vol dir *substitució*, sigui qui sigui qui guanyi. Avui, ens adverteix, l'expansió de l'espanyolitat a Catalunya es veu com a natural, però qualsevol avenç de la catalanitat seria jutjat com una imposició. Aquest és el mecanisme. El resultat és que la cultura catalana està mancada de legitimitat, i que la famosa *normalització* que es va plantejar la política -política regional, diu- ha fracassat. Ha fracassat perquè la van fer fracassar, des de fora i des de dins. Aquesta és l'anàlisi, resumida de manera barroera.

Dic barroera perquè J.A. Fernández fila molt prim, ho analitza tot, ho rebateja tot, ho demostra tot. El conec de fa temps i sempre m'ha colpit la serenitat amb què planteja les veritats, dient-les amb un mig somriure -el subtil sentit de l'humor del llibre és impagable-, dient-les com si res. Veritats? El que ens disputem, avui, és quina visió de Catalunya és la que té dret a prosperar. Dit d'una altra manera, quin projecte de construcció nacional tirarà endavant, si l'espanyol o el català. Fins a on podem arribar, fins a on voldrem arribar. A Catalunya i a Espanya, cultura i política són vasos comunicants.*